# บทที่ 5

# สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องบทบาทอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงในบทที่ 4 คณะผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และเสนอแนะดังนี้

## สรุปผลการวิจัย

### 1. สรุปผลการวิจัยจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

#### 1.1. ข้อมูลทั่วไป

##### 1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของอาสาพัฒนาชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของอาสาพัฒนาชุมชน มีดังนี้

1).ในจังหวัดต่าง ๆ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน

2).เพศชายเท่ากันกับเพศหญิง

3).มีอายุ 30-39 ปีมากที่สุด รองลงมามีอายุ 20-29 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป

4).นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาพุทธ

5).เป็นหัวหน้าครอบครัวมากที่สุด รองลงมาเป็นภรรยาหัวหน้าครอบครัว บุตรหัวหน้าครอบครัว และอื่น ๆ

6).สมรสอยู่ด้วยกันมากที่สุด รองลงมาเป็นโสด หย่าร้าง สมรสแยกกันอยู่ และม่าย

7).มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด รองลงมาไม่ได้เรียน มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

8).มีอาชีพค้าขายมากที่สุด รองลงมามีอาชีพรับจ้าง เกษตรกรรม ช่าง และอื่น ๆ

9).มีรายได้ต่อเดือน 4,001-6,000 บาทมากที่สุด รองลงมามีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท 2,000-4,000 บาท 6,001-8,000 บาท และ 8,000 บาทขึ้นไป

10).มีเงินออมต่อเดือน 500-1,000 บาทมากที่สุด รองลงมามีเงินออม 1,001-1,500 บาท ต่ำกว่า 500 บาท 1,501-2,000 บาท และ 2,000 บาทขึ้นไป

11).ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคมมากที่สุด รองลงมาเป็นกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตำแหน่งอื่น ๆ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสารวัตรกำนัน

12).ดำรงตำแหน่ง 2 วาระมากกว่าดำรงตำแหน่ง 1 วาระ

### 1.1.2 ข้อมูลทั่วไปของประชาชน

ข้อมูลทั่วไปของประชาชน มีดังนี้

1).ในจังหวัดต่าง ๆ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน

2).เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

3).มีอายุ 25-35 ปีมากที่สุด รองลงมามีอายุ 36-45 ปี 46-55 ปี ต่ำกว่า 25 ปี และ 56 ปีขึ้นไป

4).นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาพุทธ

5).เป็นหัวหน้าครอบครัวมากที่สุด รองลงมาเป็นภรรยาหัวหน้าครอบครัว บุตรหัวหน้าครอบครัว และอื่น ๆ

6).สมรสอยู่ด้วยกันมากที่สุด รองลงมาเป็นโสด สมรสแยกกันอยู่ ม่าย และหย่าร้าง

7).มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น อนุปริญญา และสูงกว่าปริญญาตรี

8).มีอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด รองลงมามีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการ ลูกจ้างช่าง และอื่น ๆ

9).มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 10,000 บาทมากที่สุด รองลงมามีรายได้ 8,001-10,000 บาท น้อยกว่า 4,000 บาท 6,001-8,000 บาท และ 4,000-6,000 บาท

10).ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคมมากที่สุด รองลงมาเป็นกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย กำนันหรือผู้ช่วย และ ตำแหน่งอื่น ๆ

## 1.2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

### 1.2.1 ศึกษาบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลดังนี้

1).อาสาพัฒนาชุมชนทุกจังหวัดมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

2).อาสาพัฒนาชุมชนทั้งเพศชายและเพศหญิงมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

3).อาสาพัฒนาชุมชนที่มีอายุ 20-29 ปีมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด และอาสาพัฒนาชุมชนที่มีอายุ 30-39 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไปมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

4).อาสาพัฒนาชุมชนทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

5).อาสาพัฒนาชุมชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว และภรรยาหัวหน้าครอบครัวมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด และอาสาพัฒนาชุมชนที่เป็นบุตรหัวหน้าครอบครัว และอาสาพัฒนาชุมชนอื่น ๆ มีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

6).อาสาพัฒนาชุมชนที่เป็นโสดมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด ส่วนอาสาพัฒนาชุมชนที่สมรสอยู่ด้วยกัน สมรสแยกกันอยู่ และหย่าร้างมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด และอาสาพัฒนาชุมชนที่เป็นม่ายมีบทบาทในระดับปานกลางและระดับสูงมากที่สุด

7).อาสาพัฒนาชุมชนทุกระดับการศึกษามีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

8).อาสาพัฒนาชุมชนทุกอาชีพมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

9).อาสาพัฒนาชุมชนที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 2,000 บาท 2,000-4,000 บาท 4,001-6,000 บาท และ 6,001-8,000 บาทมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด และอาสาพัฒนาชุมชนที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 8,000 บาทมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

10).อาสาพัฒนาชุมชนที่มีเงินออมต่อเดือนต่ำกว่า 500 บาทมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด และอาสาพัฒนาชุมชนที่มีเงินออมต่อเดือน 500-1,000 บาท 1,001-1,500 บาท 1,501-2,000 บาท และมากกว่า 2,000 บาทมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

11).อาสาพัฒนาชุมชนที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน อื่น ๆ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด และอาสาพัฒนาชุมชนที่เป็นกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

12).อาสาพัฒนาชุมชนที่ดำรงตำแหน่ง 1 วาระและ 2 วาระมีบทบาทในระดับสูงมากที่สุด

**1.2.2 เปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามตัวแปรจังหวัด เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพทางครอบครัว สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน เงินออมต่อเดือน ตำแหน่งทางสังคม และวาระในการดำรงตำแหน่ง**

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลดังนี้

1).อาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูลมีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

2).อาสาพัฒนาชุมชนเพศชายและเพศหญิงมีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3).อาสาพัฒนาชุมชนที่มีอายุ 20-29 ปี 30-39 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไปมีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4).อาสาพัฒนาชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5).อาสาพัฒนาชุมชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาหัวหน้าครอบครัว บุตรหัวหน้าครอบครัว และอื่น ๆ มีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

6).อาสาพัฒนาชุมชนที่เป็นโสด สมรสอยู่ด้วยกัน สมรสแยกกันอยู่ หย่าร้าง และม่าย มีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

7).อาสาพัฒนาชุมชนที่ไม่ได้เรียน มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

8).อาสาพัฒนาชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง ช่าง และอื่น ๆ มีบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

9).อาสาพัฒนาชุมชนที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 2,000 บาท 2,000-4,000 บาท 4,001-6,000 บาท 6,001-8,000 บาท และมากกว่า 8,000 บาทมีบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

10).อาสาพัฒนาชุมชนที่มีเงินออมต่อเดือนน้อยกว่า 500 บาท 500-1,000 บาท 1,001-1,500 บาท 1,501-2,000 บาท และมากกว่า 2,000 บาทมีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

11).อาสาพัฒนาชุมชนที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่ง กรรมการหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และอื่น ๆ มีบทบาทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

12).อาสาพัฒนาชุมชนที่ดำรงตำแหน่ง 1 วาระและ 2 วาระมีบทบาทที่ไม่แตกต่างกัน

**1.2.3 บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนตามทัศนะของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้**

การศึกษาบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนตามทัศนะของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลดังนี้

1).ประชาชนทุกจังหวัดต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

2).ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

3).ประชาชนทุกช่วงอายุต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

4).ประชาชนทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

5).ประชาชนทุกสถานภาพทางครอบครัวต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

6).ประชาชนทุกสถานภาพการสมรสต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

7).ประชาชนทุกระดับการศึกษาต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

8).ประชาชนทุกอาชีพต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

9).ประชาชนทุกประเภทของรายได้ต่อเดือนต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

10).ประชาชนทุกตำแหน่งทางสังคมต่างมีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในระดับปานกลางมากที่สุด

**1.2.4 เปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนตามทัศนะของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามตัวแปรจังหวัด เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพทางครอบครัว สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งทางสังคม**

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนตามทัศนะของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลดังนี้

1).ประชาชนในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูลมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2).ประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3).ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี 25-35 ปี 36-45 ปี 46-55 ปี และ 56 ปีขึ้นไปมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

4).ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีทัศนะที่ไม่แตกต่างกัน

5).ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาหัวหน้าครอบครัว บุตรหัวหน้าครอบครัว และอื่น ๆ มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

6).ประชาชนที่เป็นโสด สมรสอยู่ด้วยกัน สมรสแยกกันอยู่ หย่าร้าง และม่ายมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

7).ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

8).ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง ช่าง รับราชการ ลูกจ้าง และอื่น ๆ มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

9).ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 4,000 บาท 4,000-6,000 บาท 6,001-8,000 บาท 8,001-10,000 บาท และมากกว่า 10,000 บาท มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

10).ประชาชนที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่ง กรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย กำนันหรือผู้ช่วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และอื่น ๆ มีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

**2. สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)**

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

**2.1. เคยได้ยินหรือรู้จักคำว่า "เศรษฐกิจแบบพอเพียง" หรือไม่ และจากแหล่งใดบ้าง**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมส่วนใหญ่กล่าวว่ารู้จักคำว่าเศรษฐกิจแบบพอเพียงพอสมควร โดยได้ยินจากพัฒนาการอำเภอ เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน และจากอาสาพัฒนาชุมชน และจากแหล่งอื่น ๆ อีกหลากหลายแหล่ง ได้แก่

- ผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น
- ผู้นำศาสนา เช่น โต๊ะอีหม่าม โต๊ะคอเต็บ โต๊ะบิลาล โต๊ะครู พระภิกษุ เป็นต้น
- การอบรม ประชุม และสัมมนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชิญให้ประชาชนมาเข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง หรือเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- สื่อต่าง ๆ เช่น ประกาศ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่าได้ยินและรู้จักคำว่า "เศรษฐกิจแบบพอเพียง" อย่างดีมากที่สุด เนื่องจากด้วยบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และจากการอบรมของกรมพัฒนาชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง และมีบทบาทหน้าที่ในการนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปแนะนำให้สมาชิกในครอบครัว ญาติสนิทมิตรสหาย และประชาชนในหมู่บ้านทุกคนได้เข้าใจ และนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

**2.2. เศรษฐกิจแบบพอเพียง คืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมส่วนใหญ่สามารถให้คำนิยามและบอกถึงลักษณะของหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง***ได้ดีพอสมควร*** โดยกลุ่มประชาชนได้ให้ไว้ดังนี้

- กิจกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างประหยัด อดทน และมีความเพียรพยายาม
- การรู้จักใช้จ่ายอย่างชาญฉลาด และมีการวางแผนการใช้จ่าย
- การทำการเกษตรกรรมแบบผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่
- การดำรงชีพอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ฟุ่มเฟือย
- การที่บุคคลแต่ละคนสามารถดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกิน รู้จักการประหยัด รู้จักการเก็บออม และมีการวางแผนการใช้จ่าย
- การดำเนินชีวิตอย่างซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบคอบ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร และมีสติปัญญา
- การดำรงชีวิตแบบพอประมาณ พอมีพอกิน ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่โลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล
- การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และการระดมทุน

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มได้ให้ความหมายและลักษณะของหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไว้คล้ายกับกลุ่มประชาชนข้างต้น

**2.3.อาสาพัฒนาชุมชนนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตหรือไม่ และดำเนินการอย่างไร**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่ได้มีการนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีการปฏิบัติให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ดูเป็นแบบอย่าง โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

- การปลูกพืชกินเองและที่เหลือก็นำไปขาย
- การเลี้ยงสัตว์เพื่อกินและที่เหลือก็นำไปขาย
- การให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนช่วยกันทำงานและช่วยกันหารายได้เสริม
- การลดค่าน้ำมัน ลดค่าแก๊ส ลดค่าไฟฟ้า และลดค่าน้ำประปา

- แยกขยะในครัวเรือน และนำเศษวัสดุที่เหลือใช้มาดัดแปลงจำหน่าย
- ถนอมอาหารหรือแปรรูปอาหารเพื่อจำหน่าย
- ออกกำลังกายเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง
- ใช้สมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบัน
- ไม่เติมต่อบ้าน หรือสร้างบ้าน

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มต่างกล่าวว่าตนเองได้นำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันและปฏิบัติให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ดูเป็นแบบอย่าง ซึ่งมีวิธีดำเนินการตามที่กรมพัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้ ดังนี้

1).ด้านอาหาร ได้แก่

- ให้ดำเนินการตามแนวทางทฤษฎีใหม่
- ให้แยกขยะครัวเรือน ส่วนที่ย่อยสลายได้ นำไปทำปุ๋ยหมัก
- ถนอมอาหาร หรือแปรรูปอาหารไว้บริโภคในครัวเรือน เช่น ผักดอง ผลไม้อบแห้ง ปลาร้า ปลาเค็ม ฯลฯ

2).ด้านยารักษาโรค ได้แก่

- ให้ปลูกพืชสมุนไพรในครัวเรือนเพื่อใช้รักษาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น
- ให้ลดการซื้อยาประเภทลดไข้ แก้ปวด ยาชุด ในการเจ็บป่วยเล็กน้อย
- ให้ดูแลรักษาของตนโดยใช้วิธีป้องกันด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
- ให้ใช้สมุนไพร / สารธรรมชาติ แทนเครื่องสำอางที่มีราคาแพง
- ให้ฝึกนั่งสมาธิเพื่อสุขภาพทางจิตและทางกาย

3).ที่อยู่อาศัย ได้แก่

- ให้ลดหรืองดการตกแต่งต่อเติมบ้านในระยะ 1 ปี
- ให้จัดกิจกรรมเพื่อช่วยเพื่อน กรณีที่มีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย หรือประสบภัย

4).ด้านเสื้อผ้า ได้แก่

- ให้ลดหรืองดการซื้อเสื้อผ้า / เครื่องประดับใหม่ให้ได้ในระยะ 6 เดือน
- ตัดเย็บได้เองให้ตัดเย็บในครอบครัว หรือนำเสื้อผ้าที่มีมาปรับเปลี่ยนใช้สอย
- ให้ใช้ผ้าไทย ที่ผลิตได้ในท้องถิ่น

5).ด้านอื่น ๆ ได้แก่

- ให้ลด ละ เลิก อบายมุข โดยเฉพาะการซื้อหวยใต้ดิน การพนัน บุหรี่ สุรา
- ประหยัดค่าน้ำ ค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า และค่าแก๊ส

**2.4.อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด และแนะนำแก่ใครบ้าง**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่มีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านเข้าใจหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับมากพอสมควร และส่วนใหญ่แนะนำสมาชิกในครอบครัว ญาติสนิทมิตรสหาย และประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มต่างกล่าวเหมือนกับกลุ่มประชาชนข้างต้น กล่าวคืออาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทอยู่ในระดับมาก และส่วนใหญ่แนะนำแก่สมาชิกในครอบครัว ญาติสนิทมิตรสหาย และประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน

**2.5.อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด และให้ดำเนินการอย่างไร**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าจากการที่อาสาพัฒนาชุมชนได้แนะนำให้ประชาชนในหมู่บ้านได้เข้าใจหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับมากพอสมควร โดยมีวิธีการแนะนำคล้ายกับข้อ 2.3

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่ามีบทบาทในการแนะนำให้ประชาชนในหมู่บ้านนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมากพอสมควร โดยมีวิธีการแนะนำคล้ายกับข้อ 2.3

**2.6.อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ อย่างไร**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีการแนะนำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากพอสมควร และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการแนะนำดังนี้

- ให้เพิ่มรายได้จากการลดรายจ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว
- ให้เพิ่มรายได้จากการทำอาชีพเสริม หรือทำงานอดิเรกภายในครอบครัว
- ให้เพิ่มรายได้จากการรวมกลุ่มอาชีพ

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่ามีการแนะนำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการแนะนำดังนี้

- เพิ่มรายได้จากการลดรายจ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว
- เพิ่มรายได้จากการทำอาชีพเสริม หรือทำงานอดิเรกภายในครอบครัว
- เพิ่มรายได้โดยการรวมกลุ่มอาชีพ
- แยกขยะในครัวเรือน และนำเศษวัสดุที่เหลือใช้มาดัดแปลงจำหน่าย
- ให้ถนอมอาหารหรือแปรรูปอาหารเพื่อจำหน่าย
- ให้จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรส่วนเกิน
- ให้มีการจัดตลาดนัดชุมชน

**2.7.อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านลดรายจ่ายหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ อย่างไร**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีการแนะนำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีรายจ่ายลดลงอยู่ในระดับมากพอสมควร และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการแนะนำดังนี้

- ให้ลด ละ เลิก อบายมุขทุกชนิด
- ให้ปลูกพืชกินเองและที่เหลือก็นำไปขาย
- ให้ลดค่าแก๊ส ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมัน และค่าแก๊ส
- ให้เลี้ยงสัตว์เพื่อกินและที่เหลือก็นำไปขาย
- แยกขยะครัวเรือน ส่วนที่ย่อยสลายได้ นำไปทำปุ๋ยหมัก
- ดูแลรักษาของตนโดยใช้วิธีป้องกันด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่ามีบทบาทในการแนะนำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีรายจ่ายลดลงอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการแนะนำเหมือนกับกลุ่มประชาชนข้างต้น

**2.8.อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านมีการระดมทุนหรือไม่ มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ อย่างไร**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านมีการระดมทุนอยู่ในระดับปานกลาง และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการแนะนำดังนี้

- ให้ประชาชนในหมู่บ้านรู้จักการเพิ่มรายได้หรือการหาอาชีพเสริมหรือทำงานอดิเรกภายในครอบครัว หรือการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
- ให้ประชาชนในหมู่บ้านรู้จักการลดรายจ่าย ทำให้รู้จักการประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีการพิจารณาอย่างรอบคอบถ้วนถี มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และใช้จ่ายเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

ดังนั้นเมื่อประชาชนสามารถมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และทำมีรายจ่ายลดลงแล้วก็ส่งผลทำให้มีเงินออมและมีเงินเหลือเก็บมากขึ้นไปด้วย

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่ามีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านมีการระดมทุนอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งมีวิธีการแนะนำให้ชาวบ้านมีการระดมทุนหรือมีเงินออม โดยการให้ประชาชนสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้นและมีรายจ่ายลดลง เพราะจะส่งผลทำให้มีเงินออมและมีเงินเหลือเก็บมากขึ้น

**2.9.อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการประหยัดหรือไม่ อยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ อย่างไร**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการประหยัดมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการประหยัดค่าน้ำประปา ประหยัดค่าน้ำมัน ประหยัดค่าแก๊ส ประหยัดค่าน้ำมัน และประหยัดค่าอื่น ๆ

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่ามีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการประหยัดอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการประหยัดค่าน้ำประปา ประหยัดค่าน้ำมัน ประหยัดค่าแก๊ส ประหยัดค่าน้ำมัน และประหยัดค่าอื่น ๆ

**2.10.อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรม มีบทบาทอยู่ในระดับใด แนะนำอย่างไร และสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือไม่ และอย่างไร**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการแนะนำดังนี้

1). การรวมกลุ่มอาชีพการปลูกพืช ได้แก่ ปลูกข้าว พืชไร่ ไม้ผล ไม้ดอก เป็นต้น

2). การรวมกลุ่มอาชีพการเลี้ยงปศุสัตว์ และสัตว์น้ำอยู่ในพื้นที่ผืนเดียวกัน ได้แก่ การเลี้ยงโคเนื้อ การเลี้ยงโคนม การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ เป็นต้น

3). การรวมกลุ่มกิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ การแปรรูปข้าว กลุ่มกิจกรรม การแปรรูปผลไม้เป็นน้ำผลไม้ กลุ่มกิจกรรมสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

4). การรวมกลุ่มกิจกรรมการผลิตนอกการเกษตร ได้แก่ การทำอิฐบล็อก การตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป การทอผ้า การทำขนมไทย การจักสาน เป็นต้น

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่ามีบทบาทในการแนะนำให้ชาวบ้านรู้จักการรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรมอยู่ในระดับมากพอสมควร และมีความสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวิธีการแนะนำเหมือนกับการให้ข้อมูลของกลุ่มประชาชน

**2.11.อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับใด ครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ เพราะเหตุใด**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมกล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับดีพอสมควร ไม่ขาดตกบกพร่อง และครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาสาพัฒนาชุมชนได้นำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตทั้งตนเองและครอบครัว มีบทบาทในการแนะนำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และมีการขยายผลโดยการร่วมให้คำแนะนำแก่สมาชิกในครอบครัว ญาติสนิทมิตรสหาย และประชาชนคนอื่น ๆ ได้เข้าใจ และนำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วยเช่นกัน

และอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มกล่าวว่ามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับดีมาก มีการปฏิบัติอย่างสุดความสามารถ ทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจ และครบถ้วนสมบูรณ์แบบที่สุด โดยมีบทบาทหน้าที่คล้ายกับกลุ่มประชาชนข้างต้น

**2.12.ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชน**

ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพและทุกกลุ่มกิจกรรมและอาสาพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

1).อยากให้ทางรัฐให้ความช่วยเหลือด้านการสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนกับประชาชนในหมู่บ้านด้วย

2).การที่ต้องประกอบอาชีพของตนเองด้วย จนบางครั้งทำให้ไม่มีเวลาในการถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนมากนัก

3).อาสาพัฒนาชุมชนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติมากมายหลายประการ ไม่ใช่เฉพาะการแนะนำเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงเท่านั้น

4).ค่าตอบแทน และสวัสดิการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อยากจะให้ทางรัฐพิจารณาให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วยเช่นกัน

5).ทางรัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น

6).ทางรัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงของประชาชนให้มากขึ้น และทั่วถึง

## อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องบทบาทของอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง คณะผู้วิจัยขออภิปรายผลดังนี้

**1.อาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูง**

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้ว่าอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทมากในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่อาสาพัฒนาชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับมากนั้นเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาสาพัฒนาชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงจากการอบรมสัมมนาที่กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยจัดขึ้น รวมทั้งได้มีการเน้นให้อาสาพัฒนาชุมชนทุกคนนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างในชีวิตประจำวันแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ต้องเป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ต้องให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงแก่ประชาชนในหมู่บ้าน และเป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชนในหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาให้ความรู้เพิ่มเติม ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้อาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูง ซึ่งบทบาทที่อาสาพัฒนาชุมชนได้ปฏิบัตินั้นถือว่าเป็นหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่กำหนดให้อาสาพัฒนาชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในท่ามกลางภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันมีผลทำให้เกิดปัญหาสังคมอย่างมากมายและสลับซับซ้อน รวมทั้งข้าราชการประจำและหน่วยงานราชการก็มีขีดความสามารถอันจำกัดและมีพลังไม่เพียงพอที่จะเข้าไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ดังนั้นกรมพัฒนาชุมชนจึงต้องมีมาตรการและยุทธวิธีที่จะให้อาสาพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น โดยการส่งเสริมให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นผู้นำตัวอย่างของชุมชน นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ต้องเป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ต้องให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้านและเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนั้นถือได้ว่า

เป็นการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือสังคมส่วนร่วม เป็นการนำชุมชนให้พ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลของตนเอง โดยอาศัยทฤษฎีเศรษฐกิจแบบพอเพียงของพระบาทสมเด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ดังที่กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2537: 1) ได้กล่าวไว้ว่ากรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดโครงการพัฒนาอาสาพัฒนาชุมชนขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2521 ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำแก่ประชาชน สนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพราะอาสาพัฒนาชุมชนเป็นผู้ซื่อเสียง มีความพร้อม เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในชุมชน ในปัจจุบันมีประชาชนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและอยู่ในวาระอาสาพัฒนาชุมชนหมู่บ้านละ 2 คน อยู่ภายใต้ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอาสาพัฒนาชุมชน พ.ศ.2535, ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอาสาพัฒนาชุมชน ฉบับที่ 2 พ.ศ.2537 และระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอาสาพัฒนาชุมชน ฉบับที่ 3 พ.ศ.2538 โดยที่อาสาพัฒนาชุมชนได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน เช่น ด้านการฝึกอบรม การสัมมนาบทบาทหน้าที่ และสนับสนุนค่าตอบแทน เป็นต้น กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2537) ยังกล่าวอีกว่าในการที่ประชาชนดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว กรมการพัฒนาชุมชนจึงสนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนนำประชาชนโดยมีบทบาทและหน้าที่ในการชี้นำประชาชนให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยระบบเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน กรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้การอบรมแก่อาสาพัฒนาชุมชนทุกอำเภอทุกจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของอาสาพัฒนาชุมชนหลังจากการอบรมดังกล่าว และพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ (2541) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้น กล่าวว่า กระทรวงมหาดไทยมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะแก้ไขปัญหาปากท้องของประชาชนตามแนวทางเศรษฐชุมชนพึ่งตนเอง โดยน้อมกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการเศรษฐกิจแบบพอเพียงและพึ่งตนเอง

ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้อาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูง จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอาสาพัฒนาชุมชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้เป็นอย่างดีและน่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่เกี่ยวข้องก็ควรกระตุ้น ให้คำแนะนำส่งเสริมและสนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงมากขึ้นกว่านี้ และตามความคาดหวังของกรมการพัฒนาชุมชนเองก็ต้องการให้อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูงที่สุด เพราะถ้าหากอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงในระดับสูงที่สุดแล้วก็จะทำให้ประชาชนในชนบทสามารถ

ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข พออยู่พอกิน และที่สำคัญประชาชนในชนบทสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และมีเงินอดออม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าการที่อาสาพัฒนาชุมชนสามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีนั้นก็เนื่องจากว่าอาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านตำบล ซึ่งรู้ดีว่าอะไรเป็นปัญหาความต้องการของชาวบ้าน อะไรอยู่ในขีดความสามารถที่ชาวบ้านร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาความต้องการด้วยกันเองได้หรือไม่ ถ้าแก้ปัญหาได้จะทำอย่างไร และถ้าต่อไปไม่สามารถแก้ปัญหาได้จะต้องขอความร่วมมือสนับสนุนจากใครบ้าง ที่ไหนบ้าง และเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรในด้านการให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น ข้อแนะนำ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านแรงงานและการทำกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้านตำบลบรรลุตามเป้าหมายของประชาชนและราชการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับกรมการพัฒนาชุมชน (2537 : 24-25) ที่กล่าวว่าอาสาพัฒนาชุมชนจะมีบทบาทสำคัญใน 2 ลักษณะ คือ 1).อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านตำบล โดยเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ ประสานงาน และดำเนินการพัฒนาร่วมกับชาวบ้าน การที่อาสาพัฒนาชุมชนเป็นคนในหมู่บ้านจึงทำให้เป็นผู้รู้ดีว่าอะไรเป็นปัญหาความต้องการของชาวบ้าน อยู่ในขีดความสามารถที่ชาวบ้านร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาความต้องการด้วยกันเองได้หรือไม่ ถ้าแก้ปัญหาได้จะทำอย่างไร และถ้าต่อไปไม่สามารถแก้ปัญหาได้จะต้องขอความร่วมมือสนับสนุนจากใคร ที่ไหนบ้าง และเมื่อมีความพร้อมมีสถานการณ์ที่เหมาะสมก็ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านดำเนินการแก้ปัญหาและสนองความต้องการให้สำเร็จลุล่วงไป 2).อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรแม้ว่าพัฒนากรจะเป็นนักพัฒนาอาชีพที่มีความปรารถนาดีอยากให้ชาวบ้านมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็เป็นคนนอกหมู่บ้านจึงต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนจากอาสาพัฒนาชุมชนในด้านการให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น ข้อแนะนำ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านแรงงานและการทำกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้านตำบลบรรลุเป็นหมายของประชาชนและราชการอย่างมีประสิทธิภาพ กรมการพัฒนาชุมชน (2537 : 24-25) ยังกล่าวว่าปรากฏการณ์ที่เป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นขณะนี้เห็นได้ชัดเจนและมีผลกระทบต่อทุกคน ครอบครัว และชุมชนนับตั้งแต่สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น และสินค้าบางอย่างก็ขาดคลาน ในชุมชนมีคนว่างงาน ตกงาน การดรองชีพของคนในสังคมเป็นไปอย่างฝืดเคือง ประกอบกับความแห้งแล้งและการขาดแคลนปัจจัยการผลิต จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์เรียกร้องความช่วยเหลือ การก่ออาชญากรรม การปล้นจี้ชิงทรัพย์เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนขาดความสงบสุข การแก้ปัญหาโดยกลไกของรัฐไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะรับรองได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องปรับตัวและพร้อมที่จะทำการเปลี่ยนแปลงปัญหาให้เป็นโอกาสของการมีส่วนร่วมในการผนึกกำลังเข้าแก้ไข ทั้งในระดับตัวเอง ครอบครัว และชุมชน ดังนั้นอาสาพัฒนาชุมชนเป็น

บุคคลที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เป็นบุคคลที่สามารถเป็นแบบอย่างและแกนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤตินี้ได้

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนสามารถปฏิบัติได้อย่างดีเยี่ยม ทำงานด้วยความสมัครใจ ไม่หวังผลตอบแทน ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ถึงแม้ว่าในการปฏิบัติงานต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายก็ไม่หวั่น สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดี ไม่กลัวเหนื่อยยากลำบาก ทั้งที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ดังที่ เสริม ศรีไพศาล (2525 : 1) กล่าวว่าการอาสาสมัครคือการสมัครใจทำงานหรือช่วยเหลือและให้บริการโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ หรือการสมัครใจเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่มีใครบังคับหรือไม่หวังผลตอบแทน เรียกสั้น ๆ ว่า "การอาสาสมัคร คือ การเสียสละ สมัครใจ-ไม่มีใครบังคับ-ไม่รับสิ่งตอบแทน" ซึ่งเสริม ศรีไพศาลเห็นด้วยกับการที่มีผู้กล่าวว่า "งานอาสาสมัครเป็นเอกลักษณ์ของงานพัฒนาชุมชน" ทั้งนี้เพราะต่างก็ยึดปรัชญา หลักการ และวิธีการทำงานในการพัฒนาชุมชนคือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอีกวิธีหนึ่งคือการกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิดพลังอาสาสมัครขึ้นแก่บุคคลในชุมชน เพื่อให้ทุกคนเข้าใจและเข้าร่วมในขบวนการพัฒนาชุมชนด้วยความสมัครใจ สุรัสวดี หุ่นพยนต์ (2527 : 20) กล่าวว่างานอาสาสมัครคือการทำงานด้วยความสมัครใจและความเสียสละ โดยมีความประสงค์ที่จะทำประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมมากกว่าการสร้างผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และคณะ (2528:96-99) กล่าวว่าอาสาสมัครคือการเสียสละอุทิศตน สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทนเพื่อตนเองโดยตรงนั้นเป็นการอาสาสมัคร และถ้าผู้ที่อาสาสมัครนั้นเสียสละมาทำงานพัฒนาชุมชนก็เรียกว่า "อาสาพัฒนาชุมชน" เสมสุข อุไรสวัสดิ์ (2529:2) กล่าวว่าการอาสาสมัครจะต้องมีลักษณะ 4 ประการคือ 1).เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนร่วม 2).เป็นการกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ 3).เป็นการกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของสินจ้างรางวัล 4).เป็นการอุทิศกำลังกายกำลังใจและเวลาให้ส่วนร่วม แต่ไม่ใช่อุทิศกำลังทรัพย์ องค์การสหประชาชาติ (2530:1) กล่าวว่าอาสาสมัครคือผู้ที่สัมผัสชีวิตผู้อื่นโดยการแก้ปัญหาไปพร้อม ๆ กับการค้นหาโอกาส วิธีการใหม่ ๆ ที่จะสร้างความเจริญเติบโตของบุคคล หรืออาสาสมัครคือบุคคลที่อุทิศเวลาและพลังกายพลังใจโดยอิสระ สำหรับกลุ่มบุคคลเป้าหมายหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งอย่างมีคุณค่า ดังนั้นอาสาสมัครจึงทำงานเพื่อที่จะเพิ่มความสามารถของชุมชนที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประชาชน ตอบสนองความต้องการอันจำเป็นและขยายการบริการในรูปแบบต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชน

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าอาสาพัฒนาชุมชนคือประชาชนที่มีกำลังความคิดความสามารถมีจิตใจเสียสละ มีความต้องการที่จะอุทิศตนและมีความพร้อมที่จะสละเวลาทุกเมื่อที่จะเป็นผู้ริเริ่มหรือเข้ามาช่วยงานพัฒนาทุก ๆ ครั้งที่ชุมชนต้องการความร่วมมือช่วยเหลือ โดยไม่ต้องชักชวน ไม่ต้องร้องขอ ไม่ต้องมีใครบังคับและไม่หวังสิ่งตอบแทนจากการกระทำที่ตนเองได้กระทำไปเพื่อประโยชน์สุขของหมู่บ้าน ตำบล หรืออาจกล่าวได้ว่าการอาสาพัฒนาชุมชนนั้นเป็นเรื่องของการกระทำที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเสียสละอุทิศตนด้วยความสมัครใจที่จะทำการพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนเพื่อตนเองโดยตรง อาจจะมีผลตอบแทนทางอ้อมก็คืออานิสงส์ผลบุญ หรือความสุขกายสุขใจที่ได้รับซึ่งเราอาจจะเรียกบุคคลผู้อาสาสมัครเพื่อการพัฒนาชุมชนในระดับหมู่บ้านนั้นว่า "อาสาพัฒนาชุมชน" ซึ่งการเป็นผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะพิเศษบางอย่างอยู่ด้วยจึงจะสามารถทำให้ผู้อื่นยอมรับปฏิบัติตามได้ ดังที่เรืองโรจน์ จอมสืบ (2534:10) กล่าวว่างานอาสาพัฒนาชุมชนคือการอาสาสมัครใจที่จะทำการพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนเพื่อตนเองโดยตรงอาจจะมีผลตอบแทนทางอ้อมก็คือ อานิสงส์ผลบุญหรือความสุขกายสุขใจที่ได้รับ ภัชรา คติกุล (2537:19) กล่าวว่าอาสาสมัครคือผู้ที่เสียสละ อุทิศตน สมัครใจทำงานหรือช่วยเหลือและเริการเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน สมบูรณ์ เฉาล้ม (2540:17) กล่าวว่างานอาสาพัฒนาชุมชนคือโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ มีความตั้งใจจริงในการดำเนินการหรือร่วมดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ด้วยความเสียสละและการอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือให้ชุมชนและประชาชนในชุมชนนั้น ๆ มีความเจริญและมีความสุขเพิ่มมากขึ้นอย่างแท้จริงด้วยการไม่หวังผลใด ๆ เป็นการตอบแทนทั้งสิ้น

และจากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นยังแสดงให้เห็นอีกว่าอาสาพัฒนาชุมชนสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ตามระเบียบแบบแผน ตามความรับผิดชอบ ตามความมุ่งหวัง และมีความเหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งจากกรมการพัฒนาชุมชนแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอานนท์ อาภาภิรม (2516 : 74) ที่กล่าวว่าการแสดงบทบาทหรือการปฏิบัติหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นรูปการที่เคลื่อนไหวหรือรูปการทางพฤติกรรมของตำแหน่ง สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2520 : 46) กล่าวว่าบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ นั่นคือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพอย่างไรแล้วบุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ อมรา พงศาพิชญ์ (2521 : 91-92) กล่าวว่า บทบาทเป็นสิทธิหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลหนึ่งในสังคมตามสถานภาพของตัวเอง สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2522 : 47) กล่าวว่าบทบาทเป็นสิทธิที่ก่อให้เกิดหน้าที่ที่มนุษย์ทุกคนที่เป็นสมาชิกในสังคมจะต้องถือปฏิบัติ อุทัย หิรัญโต (2526 : 197-198) กล่าวว่า

บทบาทคือหน้าที่หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมายของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งหน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่กลุ่มคนหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 315) กล่าวว่าบทบาทเป็นหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ ยัง (Young, 1959 :158) กล่าวว่าบทบาทคือหน้าที่ของฐานะตำแหน่ง เมื่อบุคคลหนึ่งได้ดำรงตำแหน่งใด สิ่งที่ตนคิดตามมากับตำแหน่งนั้นก็คือการที่เขาจะต้องมีการปะทะสัมพันธ์ (Interaction) กับตำแหน่งอื่น ๆ ทั้งที่สูงกว่าและต่ำกว่าภายในกลุ่ม ดังนั้นสิ่งที่ติดตามมากับตำแหน่งอันเป็นเครื่องกำหนดสำหรับการดำรงฐานะตำแหน่งนั้นเรียกว่า "บทบาท" บรูม และเซลสนิกค์ (Broom and Selznick, 1963 : 16) กล่าวว่าบทบาทเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับตำแหน่งเฉพาะทางสังคม เป็นการกล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางสังคม ลีวินสัน (Levinson, 1964 : 284-285) กล่าวว่าบทบาทเป็นปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ และเป็นการกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรือแนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นั่นเอง ทิตยา สุวรรณะชฎ (2510 : 4) กล่าวว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะตำแหน่ง และสมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (2523 : 20 ) ได้สรุปว่าบทบาทนั้นสามารถถูกกำหนดโดยตำแหน่งและโดยบุคลิกภาพของบุคคล

นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของสมบูรณ์ เฉาล้ม (2540 : 77-78) ศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมตามบทบาทของอาสาพัฒนาชุมชนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก คลมนรรจน์ บากา และคณะ (2543 : 186-198) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด และมะรอซี มะอิง (2541) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

**2.ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทัศนะว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง**

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้ว่าประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดเห็นว่าอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทพอสมควรในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่อาสาพัฒนาชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพียงเล็กน้อยก็เป็นได้ กล่าวคือการที่อาสาพัฒนาชุมชนมีความรู้ที่ไม่กระจ่าง ไม่ชัดเจน หรือเข้าใจอย่างไม่ถ่องแท้ หรืออาจจะเข้าใจเพียงบางส่วน และอีกบางส่วนยังไม่ชัดเจน ด้วยเหตุนี้เองที่ส่งผลทำให้อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับปานกลางหรือมีบทบาทพอสมควร ดังนั้นทางบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงแก่อาสาพัฒนาชุมชนให้มากขึ้นกว่านี้ ควรจัดบ่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ และควรให้มีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนก่อนที่จะให้ไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างในชีวิตประจำวันแก่ประชาชนในหมู่บ้านก่อนที่จะให้เป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ดังที่กรมการพัฒนาชุมชน (2537) กล่าวว่าเพื่อให้ดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงโดยให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นสื่อกลางในการเป็นแกนนำประชาชนโดยมีบทบาทและหน้าที่ในการชี้นำประชาชนให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยระบบเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน โดยกรมการพัฒนาชุมชนจะสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้การอบรมแก่อาสาพัฒนาชุมชนทุกอำเภอทุกจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของอาสาพัฒนาชุมชน

เพราะฉะนั้นทางเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของอาสาพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงควรจะจัดให้มีการอบรมสัมมนาหรือการถ่ายถอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้แก่อาสาพัฒนาชุมชนให้มากขึ้นกว่านี้ เพราะว่าการที่จะให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นผู้ที่นำหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างและชักชวนให้ชาวบ้านปฏิบัติตามนั้น ทางผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องให้อาสาพัฒนาชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการพัฒนาหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงได้อย่างถ่องแท้เสียก่อน และควรให้มีความรู้อย่างละเอียดถูกต้อง ซึ่งจะทำให้อาสาพัฒนาชุมชนและประชาชนสามารถปฏิบัติตามหลักการและทฤษฎีของหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงได้อย่างถูกต้องด้วย จนในที่สุดก็ทำให้อาสาพัฒนาชุมชนและประชาชนสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และมีเงินออมออม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน (2541) ที่กล่าวไว้ว่าหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง

เป็นกระบวนการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของครอบครัวในหมู่บ้านชนบท โดยมีอาสาพัฒนาชุมชนเป็นแบบอย่างและเป็นแกนนำในการระดมการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในชุมชนด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้เกี่ยวกับปัจจัยสี่ และจัดตั้งกองทุนยังชีพขึ้น ซึ่งจะมีการดำเนินการในระดับตัวบุคคลและภายในครอบครัวของอาสาพัฒนาชุมชนเป็นขั้นเริ่มต้นก่อนแล้วขยายไปยังครอบครัวญาติพี่น้อง ครัวเรือนผู้นำท้องถิ่น และอาสาสมัครอื่น ๆ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของประภาส ศิลปรัสมี (2531) ที่ศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน วิไลพร สมบูรณ์ชัย (2534) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับปานกลาง เพ็ญแข ศรีสุทธิกุล (2537) ศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ภัชรา คติกุล (2537) ศึกษาพบว่าการขาดการเพิ่มพูนทักษะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน กิ่งแก้ว อินหว่าง (2539) ศึกษาพบว่าความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของอาสาพัฒนาชุมชนและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน การปฐมนิเทศ และการฝึกอบรมนั้นเป็นจุดอ่อนในการปฏิบัติงานอาสาพัฒนาชุมชน จีระ กาญจนภักดี (2539 : 63) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในงานอาสาพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนต้องเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนากรและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนต้องปฏิบัติงานและแก้ปัญหาในชุมชนร่วมกับผู้นำท้องถิ่น และความรู้ความเข้าใจงานอาสาพัฒนาพัฒนาชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท และมะรอซี มะอิง (2541) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีผลต่อบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

นอกจากนี้การที่จะให้อาสาพัฒนาชุมชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ได้ดีนั้นต้องได้รับคำแนะนำ การส่งเสริม การสนับสนุน และการให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ และดีเยี่ยมด้วยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น พัฒนากรตำบล พัฒนากรอำเภอ เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น และหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาการอำเภอ สำนักงานพัฒนาการจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่อาสาพัฒนาชุมชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดีนั้น การได้รับคำแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน การติดตามผลการปฏิบัติ สอดส่องดูแลและเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำท้องถิ่น ถือว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาพัฒนาชุมชน

กล่าวคืออาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับคำแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน และการติดตามผลการปฏิบัติงานในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างสม่ำเสมอทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำท้องถิ่นแล้ว แน่นอนที่สุดอาสาพัฒนาชุมชนก็สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่หรือมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดได้เป็นอย่างดีเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสตอกดิลล์ (Stogdill, 1967 : 91) กล่าวว่าการเป็นผู้นำที่สามารถปฏิบัติงานได้ดีนั้นจะต้องเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำตามทฤษฎีสภาวะแวดล้อม ที่เชื่อว่าลักษณะความเป็นผู้นำเกิดจากสภาพแวดล้อม เวลา สถานที่และโอกาส สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ (2522 : 150-151) กล่าวว่าคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ ความเฉลียวฉลาด การบรรลุวุฒิภาวะทางสังคม มีการจูงใจภายใน และมีแรงขับทางด้านความสำเร็จ รวมทั้งต้องมีเจตคติด้านมนุษยสัมพันธ์ นอกจากนี้สถานการณ์บางอย่างจะช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดความเป็นผู้นำที่ประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างดี เพราะเชื่อว่าไม่มีบุคลิกภาพหรือลักษณะใดที่จะทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้นำได้โดยอัตโนมัติ ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับสิ่งดังกล่าวคือ สัมพันธภาพระหว่างผู้นำกับสมาชิก ระดับโครงสร้างของงานและอำนาจในตำแหน่งของผู้นำที่ได้รับมาจากอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของประภาส ศิลปรัศมี (2531) ศึกษาพบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้แก่การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ และการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น และปัญหาหนึ่งในการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ออกไปกระตุ้นและแนะนำการทำงานและไม่มอบหมายงานให้ปฏิบัติอย่างชัดเจน วิมลชัย คำปุ้ย และทัดดาว ลออโรจน์วงศ์ (2536 : 70) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่มากจะปฏิบัติงานตามบทบาทได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่น้อย และผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นมากจะปฏิบัติงานตามบทบาทได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นน้อย เพ็ญแข ศรีสุทธิกุล (2537) ที่ศึกษาพบว่าการติดต่อสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ภัชรา คติกุล (2537) ศึกษาพบว่าปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติงานผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้แก่ เจ้าหน้าที่โดยเฉพาะพัฒนากรไม่มีเวลาให้ ไม่ได้แนะนำตัวผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนต่อสภาตำบล ผู้นำท้องถิ่นไม่เข้าใจบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนจึงขาดการสนับสนุนในการปฏิบัติงาน

และนอกจากนี้การที่จะให้อาสาพัฒนาชุมชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ได้ดีนั้นทางเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างจิตสำนึก หรือปลูกฝังให้อาสาพัฒนาชุมชนมีทัศนคติในการปฏิบัติงานการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงเสียก่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องสอดคล้องกับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนด้วย กล่าวคือถ้าหากอาสาพัฒนาชุมชนมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูงแล้วก็จะส่งผลให้อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับสูงด้วย และถ้าหากอาสาพัฒนาชุมชนมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับต่ำแล้วก็จะส่งผลให้อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับต่ำด้วยเช่นนั้น ดังที่ธีระพร อุวรรณโณ (2533 : 480-495) กล่าวว่า พฤติกรรมส่วนมากของบุคคลอยู่ภายใต้การควบคุมโดยทัศนคติเชิงพฤติกรรม หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "ทัศนคติ" ของเขาที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย โดยอาจมีปัจจัยบางอย่างเป็นแรงกระตุ้น เพ็ญแข ศรีสุทธิกุล (2537) ที่ศึกษาพบว่าทัศนคติต่องานพัฒนาชุมชนเขตชานเมืองของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จีระ กาญจนภักดิ์ (2539 : 63-64) ศึกษาพบว่าทัศนะที่ดีต่องานอาสาพัฒนาพัฒนาชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท และมะรอซี มะอิง (2541 : 127-135) ศึกษาพบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีทัศนคติต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ซึ่งมีผลทำให้อาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก

## ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องบทบาทของอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

### 1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1).อาสาพัฒนาชุมชนเป็นอาสาสมัครที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง และเป็นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกรมการพัฒนาชุมชนที่สามารถแสดงให้เห็นกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในหมู่บ้านให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตใจเสียสละในการที่จะช่วยเหลือผู้นำท้องถิ่น องค์กรกลุ่มในชุมชน ดังนั้นนักวิชาการพัฒนาชุมชนระดับเขต นักวิชาการพัฒนาชุมชนระดับจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ และพัฒนากร สมควรที่จะให้มีการเน้นหนักและให้ความสำคัญในการดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด ตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพและสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง และมีการติดตามนิเทศงานโดยใกล้ชิดจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต และกรมการพัฒนาชุมชน

2).ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ ควรมีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมอาสาพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับเขตอย่างจริงจัง มีการพัฒนาเพิ่มพูนประสิทธิภาพให้เข้มแข็ง สนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานของชมรมทุกระดับอย่างจริงจัง ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ วิชาการ อย่างต่อเนื่องเพื่อประสิทธิผลของชมรมอาสาพัฒนาชุมชนทุกระดับ

3).อาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งและปฏิบัติงานในหมู่บ้านคราวละ 2 ปี ควรที่ทางอำเภอ จังหวัด และเขตจะให้มีการจัดทำหนังสือแต่งตั้งอาสาพัฒนาชุมชนและติดประกาศไว้ในที่เปิดเผยในบ้านของอาสาพัฒนาชุมชน และควรสนับสนุนให้อาสาพัฒนาชุมชนได้จัดทำป้ายชื่อ-นามสกุล ตำแหน่งอาสาพัฒนาชุมชนตามอัตภาพไว้หน้าบ้านที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่อย่างจริงจัง และศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต ควรจะได้รวบรวมจัดทำทำเนียบของอาสาพัฒนาชุมชนในแต่ละวาระ ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในความรับผิดชอบ เพื่อจะได้มีการพิจารณาถึงความสำคัญของอาสาพัฒนาชุมชนและจะได้ให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ตามสมควรในโอกาสต่อไป

4).ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของอาสาพัฒนาชุมชนให้รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบข้อมูล ระบบแผนและระบบองค์กรของหมู่บ้านเพิ่มเติมอย่างชัดเจน เช่นเดียวกันกับบทบาทหน้าที่ของพัฒนากร เมื่อบทบาทของพัฒนากรในหมู่บ้าน ตำบล ลดน้อยลง อาสาพัฒนาชุมชนจะได้เป็นผู้สืบทอดดำเนินการเปรียบเสมือนเงาของพัฒนากร ปฏิบัติหน้าที่แทนพัฒนากรได้อย่างต่อเนื่อง

5).อาสาพัฒนาชุมชนที่ปฏิบัติงานครบตามวาระ 2 ปีแล้ว ควรที่จะได้รับประกาศเกียรติคุณจากทางราชการ หรือจัดทำเป็นเอกสารสรุปผลการดำเนินงานของอาสาพัฒนาชุมชน รวมถึงจะเป็นสิ่งผูกพันให้มีต่องานอาสาพัฒนาชุมชน และชมรมอาสาพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ จังหวัด เขต สืบไป

6).กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการการพัฒนาชุมชนเขต จังหวัด ควรมีการจัดทำเอกสารการปฏิบัติงานให้แก่อาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกใหม่และผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่เป็นประจำทุกวาระ เพื่อเป็นคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของอาสาพัฒนาชุมชน

**2. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย**

1).จากการวิจัยในครั้งนี้ปรากฏว่าอาสาพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ตามความมุ่งหมายของกรมการพัฒนาชุน แต่อย่างไรก็ตามยังปรากฏว่าประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดว่าอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นผลมาจากระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชนอาจยังไม่ค่อยกระจ่าง และไม่ค่อยชัดเจนสักเท่าใด ดังนั้นทางศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอควรจะกำหนดนโยบายในการจัดให้มีการอบรมความรู้ทางวิชาการให้แก่อาสาพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อเป็นการเสริมความรู้ใหม่ ๆ แนวทางปฏิบัติใหม่ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ อันเป็นผลให้อาสาพัฒนาชุนชนสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2).ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ ควรจัดให้อาสาพัฒนาชุมชนในแต่ละตำบล แต่ละอำเภอเข้ารับการสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และปัญหาจากการปฏิบัติงานในเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยให้อาสาพัฒนาชุมชนแต่ละคนได้ร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติหน้าที่ สรุปปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และสรุปหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในแต่ละเรื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้แก่อาสาพัฒนาชุมชนคนอื่น ๆ ให้

อาสาพัฒนาชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการสัมมนาไปประยุกต์ใช้ และสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกรูปแบบวิธีการตามข้อสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาชุมชนคนอื่น ๆ ได้

**3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป**

1).ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ในพื้นที่เขตอื่น ๆ แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานอาสาพัฒนาชุมชนในเรื่องเศรษฐกิจต่อไป

2).ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ก็ได้ แต่อาจมีการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ เช่น

- อาจศึกษาบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- อาจศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- อาจศึกษาบทบาทของกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- อาจศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง

เป็นต้น

3).ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง เช่น การศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินการตามหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง ความคิดเห็นต่อการดำเนินการตามหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง และการศึกษาผลกระทบในการดำเนินการตามหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง เป็นต้น